

Rad na ulozi majke u predstavi "Šuma Striborova"

Kolesarić, Laura

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Academy of Arts and Culture in Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Akademija za umjetnost i kulturu u Osijeku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:251:881819>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-23**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Academy of Arts and Culture in Osijek](#)

**SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
AKADEMIJA ZA UMJETNOST I KULTURU U OSIJEKU ODSJEK ZA
KAZALIŠNU UMJETNOST**

**DIPLOMSKI SVEUČILIŠNI STUDIJ KAZALIŠNE UMJETNOSTI
SMJER LUTKARSKA ANIMACIJA**

LAURA KOLESARIĆ

**RAD NA ULOZI MAJKE U PREDSTAVI *ŠUMA*
*STRIBOROVA***

DIPLOMSKI RAD

MENTOR: Izv. prof. dr. art. Maja Lučić

SUMENTOR: Goran Guksić, umjetnički suradnik

Osijek, 2024.

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

AKADEMIJA ZA UMJETNOST I KULTURU U OSIJEKU

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

kojom ja _____ potvrđujem da je moj _____ rad
diplomski/završni

pod naslovom _____

te mentorstvom _____

rezultat isključivo mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima i oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio diplomskog rada nije napisan na nedopušten način, odnosno da nije prepisan iz necitiranog rada, pa tako ne krši ničija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio ovoga završnog/diplomskog rada nije iskorišten za bilo koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

U Osijeku, _____

Potpis

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. IDEJA	2
2.1.KAKO JE NASTALA IDEJA ŠUME STRIBOROVE?	2
2.2. TKO JE IVANA BRLIĆ MAŽURANIĆ?	2
2.4. MITOLOGIJA	3
3.VIZUALNOST	5
3.1.LUTKE, TEHNOLOGIJA I ANIMACIJA	5
3.3. KOSTIM	10
3.4. SVJETLA	11
3.5. GLAZBA I ATMOSFERA	11
4. RAD NA PREDSTAVI	13
4.1. O ČEMU SE ZAPRAVO RADI U DIPLOMSKOM RADU?	13
4.2. DRAMATURGIJA	14
4.3. IZABIRANJE LIKOVA	14
4.4. GLUMAC + LUTKA	15
4.5. RAD S PARTNERIMA	16
4.6. PUBLIKA	18
5. LUTKARSTVO I JA	19
6. ZAKLJUČAK	25
LITERATURA	26
SAŽETAK	27
SUMMARY	28
ŽIVOTOPIS	29

1. UVOD

*Puppeteer and puppet, creator and character, living human and inanimate matter become aspects of a single reality with all these elements in constant flux.*¹

U diplomskom radu osvrnut ću se na proces rada na predstavi *Šuma Striborova*. Od lutaka, scenografije, kostima i tehničkih komponenti do dramaturgije, animacije, glume i rada s partnerima - pobliže ću analizirati tijek procesa. Naglasit ću ključne momente i rad, kako na samoj sebi, lutki, tako i na odnosu prema zadatku, radu, kolegama, mentorima i svim aspektima koji su ključni za izradu jedne predstave. Također ću se osvrnuti na pojedine predstave i ispite u kojima sam sudjelovala tijekom studiranja na Akademiji. Time bih htjela ukazati na stečena znanja, poznanstva, alate i iskustva i opisati svoj doživljaj lutkarstva.

Kao zadnji ispit, *Šuma Striborova* je omaž studiranju, skup svih znanja, vještina i godina rada kroz uspjehe i neuspjehe.

Svo četvero smo kao klasa upisali studij 2019. godine i svoje prijateljstvo gradili tijekom cijelog studiranja, tako da smo tijekom rada na ovoj predstavi imali vrlo otvoreno i poznato okruženje gdje smo mogli biti svoji. Kada je dobar tim, lakše je doći do zajedničkog cilja. Smatram da kao tim funkcioniramo vrlo dobro i dobro se nadopunjujemo što je ključno za izradu kvalitetnog materijala koji će jednoga dana zaživjeti na sceni.

Predstava je nastala pod mentorstvom izv. prof. dr. art. Maje Lučić i umjetničkog suradnika Gorana Guksića. Izradu lutaka potpisuje Ida Klarić pod mentorstvom izv. prof. ArtD. Rie Trdin i asistentice Lorne Kalazić Jelić, a scenografiju Petra Burić pod mentorstvom doc. art. Sheron Pimpi-Steiner i umjetničkog suradnika Davora Molnara.

U predstavi sudjeluju Mateja Tustanovski u ulozi Guje, Luka Selman u ulozi Sina, Matko Trnačić u ulozi Malika i Stribora te Laura Kolesarić u ulozi Majke.

¹ Williams, Margaret, *The Death of "The Puppet"?* u; *The Routledge Company to Puppetry and Material Performance*, Florence, KY, USA; 2014., str. 22.

2. IDEJA

2.1. KAKO JE NASTALA IDEJA ŠUME STRIBOROVE?

Ideja za pretvaranjem priče *Šuma Striborova* hrvatske spisateljice Ivane Brlić-Mažuranić u predstavu proizašla je iz dugogodišnje želje kolege Luke Selmana. On je, zapravo, pokrenuo inicijativu, pozvao nas, a mi smo se složili jer tema nam se učinila zanimljiva te smo se veselili procesu i rezultatu.

2.2. TKO JE IVANA BRLIĆ MAŽURANIĆ?

Najpoznatija hrvatska spisateljica rođena je 18. travnja 1874. godine u Ogulinu u uglednoj obitelji. Njezin djed bio je Ivan Mažuranić, slavni političar, ban i pjesnik. Živjela je u Ogulinu, Karlovcu, Jastrebarskom i kasnije u Zagrebu sve do udaje za Vatroslava Brlića kada se seli u Slavonski Brod. Mnogo je voljela priče, pisanje, kazalište i umjetnost.

Ivana Brlić Mažuranić desetljećima je predstavljala (i dalje predstavlja) hrvatski ideal žene, majke, i književnice za djecu. Naglašava se da je Ivana spisateljica za djecu, kako bi se pokazalo da se ipak radi o inferiornoj književnoj kategoriji, manje važnoj u odnosu na 'pravu' književnost. Uzevši u obzir kvalitetu, raznolikost i originalnost Ivaninih djela, u potpunosti je krivo smatrati njeno pisanje inferiornim, ali to savršeno odgovara našem, još uvijek patrijarhalnom društvu.²

I s time se u potpunosti slažem. Ivanina su djela u današnjem vremenu lako čitljiva i općenito dobro prihvaćena među svim spolovima i generacijama. Njezin virtuozan i jednostavan način pisanja bogat je svjetovima punih motiva, maštovite igre riječima i nesvakidašnjih likova. Zato nije ni čudo da su ju prozvali hrvatskim Andersenom, a djela *Šegrt Hlapić* i *Priče iz davnine* uvrštena su u osnovnoškolsku literaturu. Njezina djela su vrlo hvaljena od strane poznatih hrvatskih književnika (Matoš, Šimić, Domjanić) te je prva ženska članica Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti.

² Perić, Ivana, *Ivana Brlić Mažuranić: Osjećala sam da je ovo moja odluka*, libela.org, 2015., preuzeto 27.7.2024., <https://libela.org/sa-stavom/ivana-brlic-mazuranic-osjecala-sam-da-je-ovo-moja-odluka/>

2.3. O ORIGINALNOM DJELU *ŠUMA STRIBOROVA*

Pripovijetka *Šuma Striborova* objavljena je 1922. godine u knjizi *Priče iz davnine*. Ilustracije za djelo radili su Petar Orlić (1. izdanje), Vladimir Kirin (3. izdanje), a kasnija izdanja hrvatska ilustratorica Cvijeta Job. Također, zanimljivo je da se je 1977. godine ilustracija iz djela *Šuma Striborova* našla na poštanskoj marki Republike Hrvatske.

Naša predstava *Šuma Striborova* je predstava o odnosu majke i sina, o iskušenju koje može lako poljuljati taj odnos, ali, s druge strane, progovaramo i o lijepim i malim stvarima koje nas čine ispunjenima.

U Ivaninim *Pričama iz davnine* tema majčinstva se proteže u 6 od 8 priča, a *Šuma Striborova* je pravi primjer iskrene majčinske ljubavi.

2.4. MITOLOGIJA

U vrijeme nastanka prve bajke, Šume Striborove, Ivana je čitala ruskoga znanstvenika A. Afanas'eva i njegovo djelo Poetsko gledanje Slavena na prirodu. U pismu što ga je pisala sinu Ivanu opisuje kako je pod utjecajem te lektire (ali, kako će se pokazati, i nekih drugih tekstova, osobito leksikona Tkányjeva) u mašti literalizirala neobičan prizor iskrica koje su izletjele iz kamina u dnevnoj sobi Brlićevih u Brodu i od njih stvorila Domaće, male kućne duhove koji će pokušati pomoći nesretnoj baki u bajci Šuma Striborova. Osim Domaćih i Malika Tintilinića, koji je jedan od njih, u bajkama se u pričanje upliću i drugi likovi koji su barem djelomice nastali po uzoru na rusku, srpsku i hrvatsku mitologiju ili usmenu predaju.³

Ivana je mnogo proučavala i čitala staroslavensku mitologiju te svoje likove inspirirala bogovima i bićima iz narodnih vjerovanja i usmene predaje. Svoje je likove i imena crpila iz pravih imena bogova, no sama je izmislila svjetove i situacije. Ivanini likovi utjelovljenja su ljudskih vrлина, moralnih osobina i osjećaja. Često se u njezinim djelima pojavljuju pitanja

³ Zima, Dubravka, *Ivana Brlić Mažuranić, Priče iz davnina*, 2013., preuzeto 27.7.2024., <https://baza.ivaninakucabajke.hr/hr/o-bajkama/ivana-brlic-mazuranic-knjizevnost/price-iz-davnine/>

ljudske slabosti, želja za novcem, žudnje i čežnje, ali, s druge strane, i želja za istinom, dalekim svjetovima, dobrostivošću i znanjem.

Ivana, inspirirana mitologijom, nam je na kraju knjige *Priče iz davnine* dala tumač imena, a u nastavku ću navesti neke likove, kao i one koji se pojavljuju u našoj predstavi:

1. *Svarožić (koji se pojavljuje u djelu Kako je Potjeh tražio istinu) - Sunčanu svjetlost zamišljali su naši pređi u obliku prekrasna mladića po imenu Svarožića*
2. *Regoč (iz djela Regoč) - Vilenik silno jak i golem, čuvar Legen grada*
3. *Mokoš (iz djela Sunce djever i Neva Nevičica) - moćna sila koja je po vjerovanju starih Slavena vladala na zemlji, valjda poglavito po močvarama. Ona se spominje u savezu s nebeskim gromovnikom Perunom*
4. *Domaći/Domovije (Iz djela Šuma Striborova) - U svih slavenskih naroda nazivlju se tako mali kućni dusi koji dolaze na ognjište, pak više puta mnogo kvara učine, a katkad znaju i dobro učiniti.*
5. *Malik Tintilinić (također iz Šume Striborove) - Stari narodni naziv za jednoga od najživljih »Domaćih«.*⁴

Ono što je posebno zanimljivo jest to da nije navela tumač imena za Stribora te sam u knjizi *Junaci starohrvatskih mitova* Marinka Marinovića pronašla poglavlje posvećeno Striboru u kojem kaže da je:

*Stibog tj. Stirbor nazvan još Boro, Borivoj i Borislav. Rođen je iz Svarunova (otac bogova) daha. Zimi je žestok, silan i studen, a ljeti blag, miran i topao. Zaštitnik je mlinara, lađara i bojnika, koji su ga često zazivali, ali i pljačkaša.*⁵

Ime Stribor slavenskog je podrijetla i znači zaštitnik ili čuvar, ali priziva i karakteristike snažne i otporne osobe povezane s prirodom.

⁴ Brlić-Mažuranić, Ivana, *Priče iz davnine*, Znanje, Zagreb, 2024., str. 215.

⁵ Marinović, Marinko, *Junaci starohrvatskih mitova*, Varteks tiskara, Varaždin, 1999, str. 68.

3.VIZUALNOST

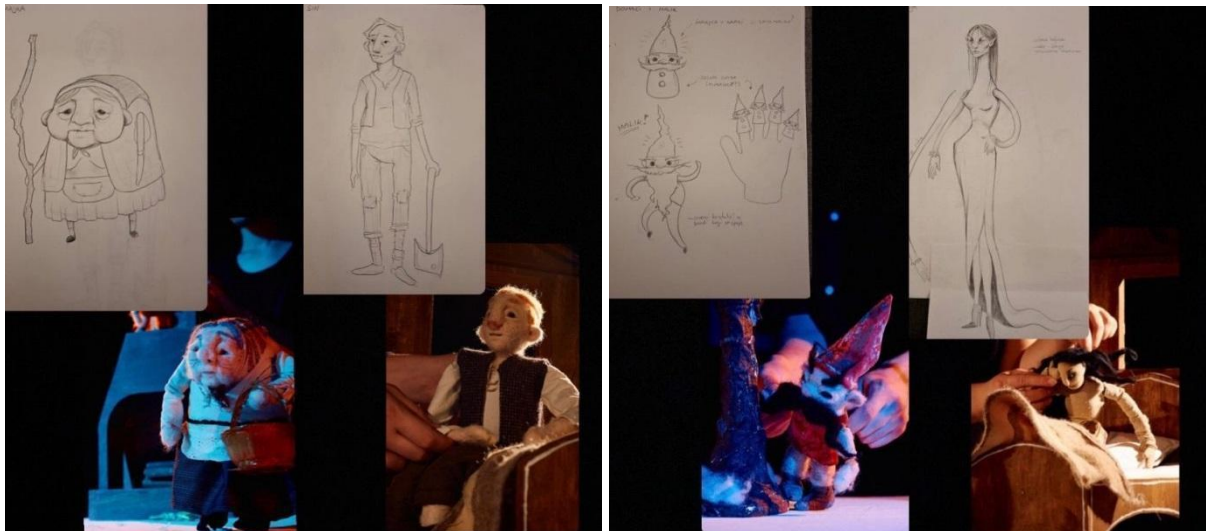
3.1.LUTKE, TEHNOLOGIJA I ANIMACIJA

Znali smo da želimo stolne lutke. Odabir je pao na njih jer se s njima do diplomskog ispita nismo toliko susretali tijekom studiranja. One se zovu „stolne lutke“ jer se animiraju na podlozi odozda (što znači da animator stoji iza lutke) i nema paravana iza kojega bi se lutka (i animator) mogli ‘sakriti’. Htjeli smo iskusiti i raditi sa stolnim lutkama (kojima je potrebno minimalno dva-tri animatora), kao lutku koju animira samo jedan animator.

U nekoliko predstava sam vidjela stolne lutke koje su animirali po jedan animator i svidjelo mi se, premda smatram da će animacija biti puno čišća i točnija ako su troje vrlo složnih animatora na lutki, ali uz nedostatak ruku i veliku želju za iskustvom smo odabrali animaciju za jednu osobu. Sve lutke koje imamo izrađene imaju samo jedan štap u leđima osim Guje koja zbog kompleksnosti lutke mora imati dva štapića.

Pronalazak tehnologa bio je vrlo lak. Zapravo smo se savjetovali s profesoricom na Odsjeku kreativnih tehnologija koja nam je rekla da je jedna djevojka izrazila želju da radi lutke za našu predstavu. Tako da smo vrlo brzo stupili u kontakt s Idom Klarić. Na sastanku smo joj rekli da inspiraciju za likovnost predstave crpimo iz predstave *Sedam gavranova* (u režiji Jakuba Maksymova, Dečijeg pozorišta Republike Srpske) budući da nam se svima izuzetno svidjela. Ida je svoj posao obavila i pogledala predstavu kako bi imala što vjerniji uvid kakve bismo lutke htjeli i poslala nam skice lutaka, a potom je krenula u izradu lutaka. Kad su lutke stigle, objasnila nam je materijale od kojih je radila. Iako nisam tehnolog, smatram da je bitno da i mi animatori znamo od čega nam je lutka napravljena kako bismo znali rukovati njome te koliko je krhka da ju slučajno ne bismo potrgali pri prvom korištenju.

Naše lutke izrađene su od spužve, a lica i ruke su im oblikovani od vune koja se vrlo sitnom iglicom s kukicom bocka i tako stvara udubine, izbočine i generalno facijalne komponente. Taj se proces zove filcanje. Također sve lutke imaju drvenu pločicu u prsima koja ima u sebi vodilicu koja viri van, tj. nama služi za držanje lutke, a u glavi imaju drvenu kuglicu koja je spojena s pločicom kako bi tijelo stajalo ravno. Odjeća je šivana od raznih tkanina, a noge otežane utezima od olova radi bolje stabilnosti.

Slika 1 i 2. Usporedba skica i rezultata izrade lutaka

Lik Majke: Majka je, po mome mišljenju, ostala najvjernija skici. Od oblika tijela (okrugla figura s jednim štapom za animaciju), do odjeće (za koju smo pričali da mora biti siromašnija), marame, cipelica i pregače. Ida i Petra su joj tijekom procesa izradile i košaricu, kanticu i metlu.

Budući da ja animiram Majku, dotaknut ću se animacije svojega lika. Animacijski je Majka izuzetno zahvalna. Zbog svoje okrugle figure i zbog povezanosti glave i trupa njezini pokreti i koraci događaju se u njihajima i u protu impulsu, tako da sam se morala pozabaviti animacijom na drugačiji način. Ona nema mogućnosti okretanja glave, već mora cijelo svoje tijelo okrenuti u stranu pazeći da profil ne bude previše izražen. Morala sam paziti da svojom rukom ne prekrivam lutku jer u više navrata Majka nosi u ruci rekvizitu. Također, u istraživanju lutke došla sam do nekih zanimljivih momenata i situacija poput penjanja na krevet, paljenja šibice, prašenja jastuka i posteljine. Budući da se lutka Majke ne može saviti ni u struku ni vratu, kako bih animirala pogled lutke, morala sam lutku balansirati na jednoj nozi kako bi odavala dojam da se naginje.

U suštini nisam imala nikakvih problema što se animacijskog dijela tiče. Ne bih rekla da je animacija bila jednostavna (morali smo ipak paziti kako se krećemo s lutkom, kako lutka sjedi, leži itd.), već da je animacija specifičnija upravo jer je stolna lutka koju animira samo jedan animator.

Nadalje sam se susrela s izazovom traženja glasa lutke. Isprva sam isprobavala glasove poput Žuži Jelinek (jer sam ju imitirala na kolegiju glume na drugoj godini studija), potom klasične

bake sa sela do vrlo mekanog i brižnog majčinog glasa, no došla sam do neke kombinacije svih triju.

Uz glas sam kretanje Majke pokušavala riješiti fizičkim radnjama. Majčin jezik ljubavi su djela, što i možemo vidjeti prema tome na što sve pristaje usprkos svojim slabim nogama i zimi. Ona traži načine da kuća bude najčišća, kokošja juha najfinija, jaja koja ne postoje donesena i na kraju prihvaća svoju tužnu sudbinu. U stvari, ona je oličenje skromnosti.

Lik Sina: Za njegov lik tj. karakter Idi smo naveli da mora biti i izgledom i osobnosti mlakonja, zbunjen i tupast, također u opancima. Smatram da je realizacija Sina vrlo uspješna te animacijski zahvalna. Morale su se dogoditi neke preinake kako mu se koljena ne bi ukrštavala. Ida je morala staviti pločicu u noge, a Luka se morao animacijski pobrinuti da mu usprkos preinakama, noge ne bi skliznule i koljena se ukrštavala. No on ima zahvalno hodanje, jer, kao i Guja, klizi i gmiže po podu kada je 'magija' aktivna. Kad magija 'ishlapi', ponovno se kreće i ponaša kao normalan Sin/čovjek.

Lik Malika: Iako je sitan i nalik na patuljka, smatram da je vrlo vjerno i promišljeno napravljen. Animacijski je na trenutke vrlo jednostavan. Iako smo odabrali da se kreće u skokovima i kolutima u zraku, lutka je dovoljno animabilna da može normalno hodati.

Lik Guje: Za razliku od drugih lutaka ima drvenu kuglicu koja nije spojena s tijelom, već je samostalna i može se glava micati u svim smjerovima, također ima gumu u rukama koja se rasteže i ruke dobivaju neproporcionalnu dužinu i zmijolikost. Ida je dodala i gumicu koja se nalazi između štapa u glavi i štapa u leđima kako bi se olakšala animacija jer nam se tijekom procesa dogodio problem sa zadržavanjem forme lutke. Uz to što lutka ima dva štapića noge su joj također bile otežane olovom što je zahtijevalo dodatnu ruku za animaciju. Nakon što je Ida ponovno prepravila lutku, ona se vratila s haljinicom koja je prekrivala noge (koje je Ida također uklonila radi lakšeg načina kretanja) i animacija Guje je profunkcionirala. Više nije bilo potrebe za hodaњem, već smo se odlučili za gmizanje poput zmije.

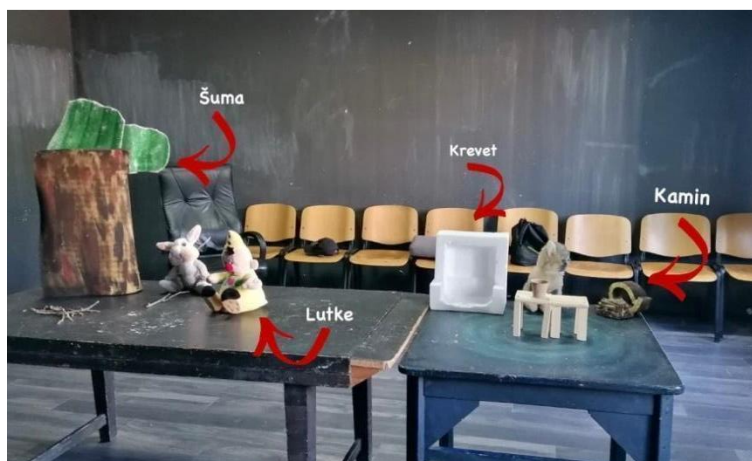
3.2. SCENOGRAFIJA

Sa scenografkinjom Petrom Burić oformili smo tim koji će raditi na predstavi. Naša početna ideja scenografije bila je pop-up knjiga, poput onih knjiga koje smo čitali kao djeca kada dinosauri, sobe i lutke od papira 3D iskaču kako se knjige listaju. To smo željeli zbog kompaktnosti, mobilnosti i mijenjanja na sceni. Htjeli smo interijer skromne kućice s kaminom, stolicem i ležajima za Majku i Sina, a eksterijer listopadne šume zimi.

Slike 3 i 4. Prve skice interijera i eksterijera

Prije dolaska prave scenografije radili smo sa scenografijom iz predstave s naše druge godine. Odljepili smo drveće sa štapova, a u plišance zabili štapove kako bismo rekreirali stolne lutke.

Slika 5. Improvizirana scenografija

Naša ideja pop-up knjige nije bila izvediva kako smo zamislili pa smo došli do varijante u kojoj su i rekvizite i scenografija izrađeni u više dijelova. U kući se nalazio krevet, blagovaonski stol i kamin, a u šumi pojedinačno drveće. Jedini problem predstavljao je kamin koji je trebao biti prostor gdje se kroz rupu u njemu pojavljuju Malik i Domaći kao lutka-rukavica. Prostor za animatorovu ruku bio je preuzak te lutka nije mogla uspravno stajati. Zato smo Malika premjestili na kamin, a Domaće u dimnjak pri tom odvojivši svaki prst zasebno čime smo dobili prstne lutke. Komunikacija između tehnologa i animatora ključna je za kvalitetan ishod predstave. Na našu sreću, djevojke su bile susretljive i vrlo smo brzo došli do rješenja na obostrano zadovoljstvo. Iz toga možemo naučiti cijeniti tuđe vrijeme i trud, ne požurivati i naći zajednički jezik.

3.3. KOSTIM

Prvotna ideja kostima su bile bijele lanene košulje s izvezenim pleterom. Smatrali smo kako će idealno odgovarati vizualnosti predstave, ali smo odlučili da to ipak nije dobro rješenje zbog kombinacije s lutakama koje su filcane bijelom vunom te, zbog naših bijelih košulja, ne bi došle do izražaja. Tako smo počeli razmišljati o varijanti crne tehnike pod uvjetom da nam se kostimi ne pretvore u „crne nindže” jer ipak smo vidljivi i prisutni kao glumci u predstavi. Na jednoj od proba, kao dio crne tehnike, na sebi sam imala crnu haljinu koja se kolegama svidjela jer je, iako crna, krojem davala etno moment koji smo isprva željeli. Tako smo odlučili kao finalni kostim kombinirati to dvoje: crne haljine za glumice i crne košulje/majice za glumce.

Slika 7. Kostimi za predstavu Šuma Striborova

3.4. SVJETLA

Svjetlo je nešto što bi, u idealnom smislu unutar lutkarskog kazališta, unutar lutkarskog redateljskog postupka trebalo postati ne samo šminka predstave, ne samo njen vanjski okvir, nego, također – lutka. Kad kažem upravo to, onda i mislim da ono (svjetlo) može to i postati, jer sve što je animirano ljudskom rukom, sve čemu je udahnuta anima, može, smije postati lutka.⁶

Osobno nisam previše stručna kada su svjetla u pitanju, no mogu reći da su nam svjetla prilično reducirana jer imamo samo dva boka, jedan centar, kontru i led svjetla.

Smatram da je to i prednost jer smo s manje dobili više, a znali smo da će nam ići u prilog zbog atmosfere koju smo htjeli dobiti. Većina predstave je pod stišanim reflektorima i plavim/zelenim ledicama, ovisno o mjestu radnje. Također, predstava je i sama po sebi mističnog karaktera. U kući daju atmosferu svjetla iz kamina, a u šumi mraka.

Iako smo prvotno planirali samostalno raditi svjetla, shvatili smo da je zbog manjka ruku to ipak neizvedivo. Tako smo tehniku prepustili tehničarima Ivi Slavić i Ivanu Dragičeviću i tako si olakšali tehničke komponente kako bismo se mogli fokusirati na animaciju.

Smatram da u našoj predstavi postoji još prostora za napredak što se svjetla tiče, pogotovo za scene šume gdje se potencijalno (uz, naravno, dobre uvjete) može cijela prostorija (ili kazalište) „pretvoriti” u šumu, kako bi se publiku još bolje uvuklo u atmosferu te čudesne Ivanine šume.

3.5. GLAZBA I ATMOSFERA

Glazbu je radio kolega Luka Selman te mislim da je vrlo točna i u estetici predstave. Rabili smo tri različite glazbe - jednu za kuću i dvije za šumu.

Također, tijekom procesa uz glazbu smo mnogo istraživali i animaciju zvuka. Koristili smo mikrofone kako bismo postigli atmosferu šume i kuće. U svrhu toga pokušali smo proizvesti zvukove slične siktanju zmijske, cijukanje miševa, pucketanje vatre u kaminu... Osobno

⁶Paljetak, Luko, *Lutke za kazalište i dušu*, Međunarodni centar za usluge u kulturi, Zagreb, 2007., str. 56.

smatram da su zvuk i glazba vrlo bitan aspekt predstave, jednako bitan kao i lutka, dramaturgija, režija i gluma. I to ne kažem samo ja, već i slovenski lutkar Jože Pengov:

Sve komponente koje čine predstavu, sadržaj, lutke, govor, animacija, scena, glazba i svjetlo moraju biti stilizirane u podjednakoj mjeri. Tada možemo govoriti o harmoničnosti predstave.⁷

Jednako kao i za svjetlo, smatram da je bilo još prostora za glazbu. Postoji još prostora za nadograditi postojeće zvukove, pjesmama koje koristimo dodati mistiku, a ponajviše još ozvučiti kuću kako bi zajedno sa svjetlom publika imala potpuni doživljaj prostora.

⁷ Pengov, Jože, „*Rediteljeve beleške (1958)*“, u: Radoslav Lazić (prir.), *Estetika lutkarstva*, autorsko izdanje, Beograd, 2002., str. 59.

4. RAD NA PREDSTAVI

4.1. O ČEMU SE ZAPRAVO RADI U DIPLOMSKOM RADU?

Naša predstava započinje u potpunom mraku. Potom se na Stribora pali kontra i on započinje predstavu rečenicom: „Zađe li tkogod u Šumu Striborovu, a ne zna da je ta šuma začarana i da se u njoj svakojaka čuda događaju, nauči na teži ili na lakši način da se u njoj događaju luda dobra, ali i naopaka, svakome po zaslugama. Morala je pak ta šuma ostati začarana dokle god u nju ne stupi onaj ili ona kojemu je milija njegova nevolja nego sva sreća ovoga svijeta.”

Za vrijeme teksta polako se pale reflektori i na sceni vidimo kombinaciju scenografije kuće i šume, a lutke su posložene na svoje pozicije (Majka za stolom, Sin pored drveća) i kako Stribor (Matko) izgovara riječ „onaj”, Mateja i Laura se ustaju sa svojih mjesta na stolicama uz rub scene i odlaze po lutku Majke. Mateja prva dohvati lik Majke, no Matko ju Gujom na svojem ramenu mami da ju uzme, a njeno prihvaćanje lutke je, u stvari, kazna zbog njezine sebičnosti i brzopletosti.

Nastavljamo scenom između Guje i Sina gdje se događa Sinovo zaljublivanje u Guju koja ga je svojom ljepotom toliko začarala da ispred sebe ne vidi Guju već prekrasnu djevojku. Povede ju kući gdje ga Majka iščekuje s domaćom juhom. Njihov prvi susret prođe vrlo dobro te krenu živjeti zajedno. Majka Guju oslovljava sa „snaho” i čini se prilično idilično sve dok jednog jutra Majka ne ugleda Guju kako jede miševu, tu se lećne i negira si da je išta vidjela te razvije izuzetan strah od nje. Pokuša reći Sinu, no on zbog svoje zasljepljenosti ne vidi i ne čuje što mu Majka govori. Guja shvati da može manipulirati Majkom tako da uključuje Sina u sve te ju, pod izlikom da joj je sin gladan, šalje u duboku šumu po snijeg te po svračja jaja (za koja i sama Majka jako dobro zna da je nemoguće naći ih u tom dijelu godine).

Kao komični element predstave moram spomenuti Domaće, naše „polupomagače”, mitska bića koja iskaču iz kamina. Njih smo uveli kako bismo tjeskobnu Majku oraspoložili, odnosno, dali joj nadu. Naši Domaći su vrckavi, žele se igrati i u toj želji razbacuju stvari po kući. Glavni među Domaćima je Malik Tintilinić. On ih pošalje natrag u kamin i porazgovara s Majkom. U tom trenutku Majka shvaća da je upravo on taj koji je cijelo vrijeme bio uz nju kao anđeo čuvar, pomogao joj natresti snijeg s grana drveća, donio joj svračja jaja. Također

joj Malik govori o planu gdje će promijeniti svračice u miševе kako bi uhvatili Guju na djelu i konačno dokazali Sinu da je cijelo vrijeme vidio lijepu djevojku umjesto zmije. Usprkos klopki koju su pripremili za Guju, Sin se protivi primisli da mu je žena guja te tjera Majku iz kuće. Majka, očajna zbog situacije traži posljednji put Malikovu pomoć, zaziva ga posljednjom šibicom, no on se ne pojavljuje. Tik prije samoga kraja se ukazuje Stribor s idejom da se vrati u svoje rodno selo, gdje neće znati za svog sina, ali će imati svu sreću ovoga svijeta. Majka ipak izabere svoga sina čime se čarolija čudesne šume Striborove prekida i Guja nestaje te poprima obličje dobrote, tj. Matejina kazna se poništava.

4.2. DRAMATURGIJA

Prvotna verzija dramaturgije sastojala se od 10 scena (+ uvodna i dvije verzije kraja).

Početak same predstave je identičan kako smo ga zamislili i napisali u dramaturgiji. Znali smo da želimo vrlo atmosferičan i pomalo zastrašujuć ulaz u predstavu.

Nekoliko situacija iz originalnog djela smo ipak morali žrtvovati. Nešto na papiru funkcionira, no kada se uđe u prostor, dogodi se da neke stvari jednostavno nisu izvedive. Na primjer, dio originalne priče gdje Guja Majci zapovjedi sašiti košulju za Sina smo potpuno izbacili radi protočnosti i povezanosti scena. Također, neke elemente smo prilagodili našem konceptu tako da je Majčin originalni odlazak po šarana kod nas postao odlazak po svračja jaja, a lik Djevojke kod nas nije bio samostalan, već je bio Gujina transformacija u dobro.

4.3. IZABIRANJE LIKOVA

Kada sam razmišljala što bih voljela igrati u našem diplomskom radu, odmah sam rekla da želim biti Guja. Lik Guje mi se više dopao nego lik Majke, tako da sam odmah znala u startu da ću se zauzeti za taj lik. Kako je proces tekao pišući dramaturgiju, uhvatila sam se da sjedim kod kuće s mišlju da lik Guje nije više toliko interesantan za mene. Razlog tome bio je taj što sam imala osjećaj da sam se zasitila negativnih likova. To je bilo istina budući da sam zadnje dvije godine na Akademiji, bilo na glumi ili na lutkarstvu, imala dvostruko veći broj negativnih likova nego pozitivnih. Postavila sam si pitanje želim li još jedan negativni lik (koji bi mi možda bio lakši) ili ću si dati posljednji izazov na Akademiji i odabrati lik dobre

Majke (u našem slučaju već i Bake)? Ubrzo sam si odgovorila na pitanje i obznanila to kolegama koji su to dobro prihvatili. I tu nije bila stvar glavne uloge jer osobno smatram da je to jako velika odgovornost i zbog toga sam imala dvojbe hoću li to moći. Međutim, ponovno sam si rekla da idem u izazov. Prihvatila sam to i krenula u proces bez predrasuda. Mateji je pripala Guja, Luki Sin, a Matku Malik i Stribor.

4.4. GLUMAC + LUTKA

*Lutka je snovidna, a čovjek sanjač. Što čovjek sanja, to lutka živi. Što lutka sanja, to čovjek snuje.*⁸

Da ćemo uz animacijski zadatak ubaciti glumce kao žive likove koji nisu samo animatori već svojevrsni entiteti svojih likova u procesu nije bilo od početka, nego je zbog istraživanja došlo nešto kasnije. No sva sreća da jest jer smo time otvorili puno veći prostor igre. Iako se to zapravo samo nametnulo jer se od samog početka nismo htjeli skrivati poput crnih ninđa (što automatski znači da nas publika vidi i percipira). Sami smo htjeli slagati i mijenjati scenografiju. Sve je počelo od toga da smo istraživali ritual. Smatrali smo da je ritual (tj. kolo) dio naše kulture i da je savršen trenutak da ga iskoristimo upravo zbog teme i estetike predstave. Stajali smo oko stola svatko na svojoj strani i folklornim pokretima hodali u krug dok nas je obasjavalo samo okruglo svjetlo poput sunca na zidu. Tu se stvorilo pitanje idemo li iz likova ili smo samo animatori. I zaključili smo da je logično da idemo kao svojevrsni entiteti tih likova.

Naišli smo na problem kako ćemo prikazati Stribora. Tu smo isprobavali mnogo verzija (od gmizavog stvorenja na stolu, do grupne lutke), ali smo se na kraju odlučili za glas iz, kako mi to kažemo, „kontre”. To znači da je Matko stajao ispred reflektora koji je svijetlio prema publici, tako da su ga zapravo vidjeli samo kao siluetu bez lica. I to je ostalo do kraja. Njega čujemo, ali ga ne vidimo. Striborov uvod u predstavu činio nam se bolje rješenje od prvotne ideje rituala, tako da smo ritual ostavili po strani.

Mateja i ja (nakon Matkovog monologa) krećemo u scenu, dolazimo animirati Majku. Kako obje to želimo, jedna mora popustiti. U našem slučaju, ja sam ta koja pristaje i prepušta Mateji

⁸ Paljetak, Luko, *Lutke za kazalište i dušu*, Međunarodni centar za usluge u kulturi, Zagreb, 2007., str. 9.

lutku Majke, no Mateja ugleda na Matkovu ramenu lik Guje te se pomami za njom, prima ju i poprima njezine manire.

Scena gdje je Majka poslana u šumu po svračja jaja, koja i ona sama zna da neće naći, jedna je od scena u kojoj ima najviše kombinacije glumačkih i lutkarskih elemenata. Tu se događa da se Majka krene smrzavati pa tako u toj sceni kao glumica uzimam lutku u ruku. Nastojim ju utopeliti usporedno tražeći jaja po šumi. Pred kraj svih snaga, pojavljuje se Matko kao lik Malika s nadom da me utješi. U Matkovom zagrljaju osjetim sigurnost te mi to daje vjeru da će sve biti dobro, iako Majka još uvijek nije vidjela Malika i ne zna što će biti s njom.

Posljednja scena, meni ujedno i glumački najzahtjevnija, je potpuno odustajanje od lutke. Kada animator ostavi lutku ona gubi animu, a lutkar svoje blago. Matko kao Stribor pokazuje Majci rodno selo i nudi sve najljepše, pod uvjetom da Majka zaboravi na Sina. Navodi ju da pljesne rukama, nudi joj mladost i sreću. Usprkos Striborovom nagovaranju, Majka tj. ja kao glumica ne želim živjeti ako moj sin nije uz mene, odnosno da ga se ne sjećam.

I tu se događa katarza predstave s rečenicom „Radije biram svog sina, nego svu sreću ovoga svijeta.” što je ispunjenje proročanstva koje je rekao Stribor: „...Morala je pak ta šuma ostati začarana dokle god u nju ne stupi onaj/ona kojemu je milija njegova nevolja nego sva sreća ovoga svijeta.” Striborova kletva sa šume u tom trenutku iščezne.

4.5. RAD S PARTNERIMA

Imala sam tu sreću da sam radila s troje kolega s kojima sam studirala. To je, dakako, velika prednost jer sam ih prije ovog procesa uspjela upoznati „u dušu“. Znam kako razmišljaju, kako reaguju kad su ljuti, sretni, gladni... Naučila sam se strpljenju, slobodi izričaja svojih ideja i misli. Dramaturgiju smo riješili vrlo brzo, no, kada smo krenuli u proces, četiri različita mišljenja pred praznom scenom nisu bila jednostavna za spojiti u jednu konačnu ideju. Bili smo primorani neke svoje ideje žrtvovati za veće dobro. Cilj nam je bio odlična predstava i da ju budemo spremni u bilo kojem trenutku odigrati bilo gdje. Polako smo kroz proces počeli misliti isto, raditi bez pritiska. Svojom upornošću i usredotočenošću uspjeli smo u samo nekoliko tjedana producirati materijal i završiti predstavu. Zbog nekih stvari smo gubili vrijeme, ali u procesu se često dogodi da osnovne stvari, poput lutaka i scenografije, kasne ili

se raspadaju, prestaju raditi na dan izvedbe, ali smatram da i iz svega toga možemo mnogo naučiti.

Što se kolega tiče, svi smo radili podjednako. Kad nismo bili na sceni, stajali smo izvana i komentirali, davali primjere i pomagali jedni drugima. I to čini dobar tim - ljudi koji streme zajedničkom cilju i nesebično si pomažu. I komuniciraju.

U partnere ubrajam i djevojke koje su nam izrađivale lutke i scenografiju. I iako smo, kao u svakom procesu kada se dogodi šum u komunikaciji, ponekad imali problema s njima, nikad oni nisu bili nerješivi. Iz takvih stvari naučimo da ne trebamo 'srljati' i inzistirati na jednoj stvari, već iz svake situacije izvući maksimalnu dobrobit. Jer ne postoji pravo i krivo, samo način gledanja i pristupanja tomu. Osjećam da trebam progovarati o suradnji koja se sve manje i manje događa između Odsjeka za kreativne tehnologije i Kazališnog odsjeka. A jedni bez drugih ne možemo. Smatram da je uzajamno povjerenje i komunikacija vrlo bitna za suradnju. Trebamo poštovati i cijeniti osobni stil i vrijeme, pomagati si i stvarati više predstava. lutka ne može nastati i oživjeti bez čovjekove ruke, bez tehnologa koji će joj dati tijelo, a onda i animatora koji će joj udahnuti život.

Kazališna lutka razlikuje se od igračke i ukrasne lutke upravo po mogućnosti animacije. Njezin tvorac, kreirajući je, mora od samoga početka misliti kakav će joj pokret dati. A tek kada se lutku obdaru pokretom, ona je potpuno, dovršeno djelo. Stoga ni najdivnije lutke, kojima se možemo itekako diviti na izložbi, nisu prave scenske lutke dok beživotno vise.⁹

Iako se možda neki neće složiti sa mnom, ja odgovorno tvrdim da su naši mentori također naši partneri. Ovdje su zbog nas, da djeluju i prenose svoje znanje i iskustva s nama „malima”, zato ih imamo. Znali smo odmah koga želimo za mentora upravo zbog toga što smo smatrali da će nam dati ono što tražimo, i da njeguju sličnu estetiku.

Oni nisu bili samo komentatori, već su i oni uzimali lutke i isprobavali jesu li moguće situacije koje smo željeli, savjetovali nas i upućivali na točnost. Prije svega davali su nam zeleno svjetlo koje nam je davalo „vjetar u leđa“ da nastavimo samopouzdanu raditi. Suradivali su i brzo reagirali kad se dogodio problem. I, što je najbitnije, podržavali su naše ideje i motivirali nas kako bi nama bilo ugodno i kako bismo što bolje radili, jer na kraju krajeva, ovo je bio diplomski ispit i treba izgledati dobro. I na tome smo im vrlo zahvalni.

⁹ Kroflin, Livija, *Duša u stvari, Osnovne lutkarske tehnike i njihova primjena*, Akademija za umjetnost i kulturu, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Osijek, 2020., 16. str.

4.6. PUBLIKA

*Igrate za gledaoca. Gledalac je gospodar kazališta, sve ovisi o tome kakvu će reakciju pobuditi naša inscenacija u njegovim mislima i osjećajima.*¹⁰

Publika je u kazalištu šlag na torti, a pljesak - trešnja. Upravo sam izmislila ovu metaforu, no stvarno smatram da je publika neizostavan dio svake predstave. Jer uzalud ti svjetla, maestralna glazba, savršena animacija i najskuplji kostim, ako nemaš kome pokazati. Samome sebi možeš glumiti u svoja četiri zida. No, kada te gleda prava publika, bilo to dvoje ili tisuće ljudi jednostavno osjetiš komunikaciju, izazoveš u nekome nešto - plač, smijeh, gađenje, oduševljenje, prosvjetljenje.... I na kraju dobiješ pljesak u vidu potvrde i potpore za pokazano. I to je prekrasan osjećaj. Pogotovo za nas studente koji samo čekamo dan ispita i dolazak prave publike i pravih reakcija. I kada čujemo smijeh, to nam daje još veću snagu i sigurnost da se više igramo. Ja volim aktivnu publiku. Pogotovo djecu koja prate, komuniciraju, sudjeluju, dolaze nakon predstave iza paravana isprobati lutke.

Na nama je velika odgovornost jer dobro znamo da se ponekad neće svima svidjeti sve što napravimo. Usprkos tome, trudimo se svakim danom biti bolji, pokušati nešto novo i drugačije, šokirati. Pokušati makar na sekundu uvući svakoga u naš svijet prepun lutaka.

¹⁰ Kolár, Erik, *Sto i jedno poglavlje o lutkarskoj režiji*, Zajednica KUD Zagreba, Scena kazališnih amatera, Zagreb, 1994. str. 44.

5. LUTKARSTVO I JA

Da me je netko pitao na prijemnom ispitu i na prvoj godini fakulteta kolika je moja ljubav prema lutkarstvu, gotovo sigurno bih prasnula u smijeh i rekla: „ma samo da i to prođe...”

Da bi stvar bila još teža, na prvoj godini se dogodila korona i izolacija i morali smo odrađivati nastavu od kuće. Osobno mi je to bio jedan od najtežih perioda studiranja. Bilo mi je izazovno snaći se samostalno kao tek upisani student koji na prvoj godini najviše uči o lutkama i radi na sebi. Nastava se odvijala preko zoom platforme i nije bilo one energije kao uživo. Tako da sam time stvorila otpor prema lutkarstvu. Nisam znala odakle bih krenula, nisam poznavala tehniku, a iskreno nisam se ni mogla nagovoriti raditi jer, kao i kod svih, to je teško kada si kod kuće. Muku sam mučila s idejama, nazivima etida i gubila vrijeme na nebitne stvari. Dvomjesečno izbivanje s Akademije ostavilo je trag na nama. Po povratku na Akademiju bilo je jednako teško jer smo morali napraviti ispit. I dalje mi je bilo teško pretočiti ideju u realizaciju i nisam se snalazila. To je rezultiralo skorim padom iz lutkarstva. Došla sam do vlastitih granica i bilo je vrijeme da potražim pomoć kolega i profesora koji su me uputili i radili sa mnom ne bi li etida profunkcionirala. Nakon tog ispita i svih dojmova krenula sam drugačije razmišljati. Cilj mi je bio ostati na Akademiji, raditi na sebi kako bih bila bolja u lutkarstvu. Kako bih krenula uživati u lutkarstvu. I to je bio mukotrpan rad, ali sam znala na koji način trebam razmišljati. Proučavala sam lutku kako ne bih radila suprotno od onoga kako lutka funkcionira i nisam se sramila pitati za pomoć. Shvatila sam da su profesori ovdje za nas i da je njihov posao učiti nas i upućivati, a na nama je da prihvatimo uputu i komentar. Nemam više onaj osjećaj srama kada treba reći što sam radila jer sada stojim iza svojih etida.

Nikad neću zaboraviti riječi mog profesora Hrvoja Seršića koji je uvijek govorio tu famoznu uzrečicu: „Radi i vjeruj!” Sada kada sam malo starija i iskusnija razumijem (možda na svoj način), da vjerovati ne znači samo profesoru, već sebi, lutki, partneru, publici, redatelju... Sjećam se da je jedan od mojih problema bio povjerenje. Prvo nisam vjerovala sebi i sve što bih napravila nije mi bilo dovoljno dobro. Uvijek sam željela više, a nisam znala kako. Kada sam počela vjerovati sebi, počela sam i drugima. Partnerstvo je ključ za rad, u predstavama je ono neizbježno.

Sjećam se, na trećoj godini, za vrijeme završnih ispita bila je dilema oko tehnike lutaka. Profesor je predložio ni manje ni više nego ručne lutke. Svi su se složili osim mene. Mislim

da je to bilo iz straha od tehnike koja mi isprva nije odgovarala, ali da sam taj dan tupila po starome, odbijala lutku, danas ta predstava ne bi bila tamo gdje je. Napravili smo odličnu predstavu *Divljev zapada zov* koju je nakon ispita na svoj repertoar preuzelo Gradsko kazalište Zorin dom u Karlovcu i sada već treću sezonu ta predstava uveseljava klince i one malo starije.

Slika 8. Spomenuta predstava *Divljev zapada zov*

A što je najbolje od svega, toliko sam zavoljela te ručne lutke da u svojoj sobi držim svoju prvu ručnu lutku, upravo onu s kojom sam skoro pala godinu.

Na drugoj godini prijediplomskog studija imala sam priliku raditi svoju prvu profesionalnu predstavu *Zlatna utvica* u režiji Roberta Raponje. Prvi sam se put susrela s radom s redateljem. Predstava je nastala kao koprodukcija s Kazalištem lutaka Zadar, Teatrom Fort Forno i Kazalištem Virovitica. *Zlatna utvica* je glumačko-lutkarska predstava u kojoj igram djevojčicu, a ujedno i animiram kuhinjsku krpu i modelirano tijesto. Mogu reći da sam mnogo naučila u procesu, a i svakim novim igranjem.

Na diplomskom studiju sam u potpunosti shvatila da se želim baviti lutkarstvom. To dokazuje da sam do kraja srpnja 2022. godine (dva mjeseca pred prijemni ispit) bila apsolutno sigurna da ću upisati jednopredmetni studij lutkarske animacije, pritom nipošto glumu. Smatrala sam da je došlo do zasićenja i željela sam se posvetiti jednome u potpunosti, a to je bilo ono što me je više zanimalo. U razgovoru s drugim kolegama promijenila sam mišljenje i ipak upisala dvopredmetni studij glume i lutkarske animacije. Danas ne žalim za tom odlukom, jer tada ne bih imala priliku raditi s profesoricama Anicom Tomić i Jelenom Kovačić ni s profesorima

Domagojem Mrkonjićem i Vjekoslavom Jankovićem od kojih mislim da sam dobila mnogo znanja koje će mi poslužiti ne samo u glumi, već i u lutkarstvu, ali i u životu.

Također bih se voljela osvrnuti na dvije predstave koje sam radila sa Sarom Lustig i Ivanom Vukićević na drugoj godini Diplomskog studija, jer su produbile moj uvid u rad s redateljem.

Predstava *Savršen život* (u režiji Sare Lustig) prati život jedne obitelji u gradu satkanom od pravila koja su esencija dobrog društva. Kao tehniku Sara je odabrala predmete (šalice i čaše) koje nismo koristili kao lutke, već kako bismo odigrali simbolične momente, situacije i odnose pod temom položaja žene u društvu te smo ih koristili kako bismo metaforički prikazali emocije jedne žene koja ih usprkos nemogućnosti otpora u brutalnom svijetu i dalje slijedi bez pogovora i koliko to na nju utječe. Rad sa Sarom bio je izrazito dobar zbog njenog pristupa nama. Budući da se radilo o njenom ispitu iz režije, osmislila je koncept i tekst te nam došla s jasnom idejom. Rad je tekao u obliku zadanih improvizacija te je iz toga Sara izvukla najbolje segmente koje smo uklopili u predstavu. Budući da igram lik Majke, odnosno žene koja je najbolja u slijeđenju pravila, morala sam paziti i biti izrazito točna u animaciji, ritmu i koreografijama kako bi karakter bio istinit i točan. Pitala sam Saru pitanja koja mi nisu bila jasna, isprobavala s kolegicama kako bismo koreografije dovele do savršenstva, jer ipak predstava se time i bavi. Uživala sam svakim danom u procesu upravo zato što sam se osjećala ugodno i opušteno te sam dobila dovoljno slobode isprobati neke svoje ideje.

Slika 9. Spomenuta predstava *Savršen život*

Također ispit tj. predstava *12 milisekundi* (u režiji Ivane Vukićević) za mene ima posebno mjesto u srcu. Nisam bila u procesu stvaranja predstave već sam ušla kao zamjena, no to mi nije predstavljalo problem jer sam pored sebe imala ekipu koja me maksimalno prihvatila i uputila u samu srž predstave. *12 milisekundi* je fizička predstava o borbi sa strahovima raznih veličina i težina. Taj unutarnji osjećaj pretočen je u fizičke odnose i radnje te se bavi pitanjem jesu li ti strahovi u nama zauvijek i načinima na koje ih možemo pobijediti. Budući da dolazim iz plesnog svijeta, nije mi bilo strano baviti se tijelom i mislim da je ono što je maksimalno olakšalo proces to što se ne bojim visine, bacanja i padanja. Smatram da mi je predstava sjela u potpunosti jer se bavi emocijom kroz pokrete i tijelo, a ne kroz govor. Volim neverbalne predstave i voljela bih ovakav proces ponoviti i baviti se takvim predstavama. Rad s Ivanom i kolegama bio je jednako kao i na *Savršenom životu*, vrlo opušten i prirodan. Ponajviše mi se svidio jedan moment s Ivanom. Pozvala me sa strane i otvoreno smo pričale o strahovima. Kao redateljica, mislim da je bila izuzetno obzirna prema meni (budući da nisam prisustvovala stvaranju predstave) jer jedan dio teksta predstave govori o individualnim strahovima svih izvođača pa i nje same i željela je ukomponirati i moje u taj dio. Izuzetno sam uživala igrajući tu predstavu. Iskreno mislim da dobro prolazi kod svih generacija jer se svatko može pronaći u nekim od strahova, bilo onih „malih” strahova do velikih iracionalnih strahova.

Slika 10. Spomenuta predstava *12 milisekundi*

Moram se spomenuti i prvog semestra 2. godine diplomskog studija gdje smo imali priliku raditi s profesoricom Martinom Maurič Lazar. Radili smo s prekrasnim drvenim stolnim lutkama i moj zadatak je bio napraviti etidu na temu Antigone. Iako nisam bila oduševljena

temom Antigone, to sam okrenula u svoju korist. Radila sam i učila o animaciji atmosfere i prostora te su ideje jednostavno dolazile prirodno i stvarno mogu reći da sam ponosna na tu etidu.

Slika 8. Spomenuta etida Antigona

Najteži zadatak do sada je upravo rad na ulozi Majke u predstavi *Šuma Striborova*, upravo zato što se nosim sa jako velikom odgovornošću jer sam gotovo cijelo vrijeme na sceni i likom nimalo bliskim meni. Željela sam što bolje, točnije, fokusiranije i partnerski to odraditi, ali da uz to nisam u grču i da se igram.

Jednom prilikom sam razgovarala s kolegom lutkarom Giuliom Settimom oko njegove predstave *Pulcinella Disaster Show* i pitala sam ga kako uspije tako dobro povezati glas lutke s njenim izgledom i rekao mi je da samo stavim lutku ispred sebe i dugo ju gledam i da će glas jednostavno proizaći. O tome nikad nisam razmišljala prije, no sada ću sigurno koristiti ovaj princip koji sam primijenila i s likom Majke.

Sve navedene uloge, uz još mnoge druge, obilježile su moje studiranje. Svaka uloga koju sam radila imala je neki značaj, svakom od njih iskusila sam drugačiju emociju. Pomogle su mi rasti, razvijati tijelo, motoriku i način lutkarskog promišljanja. Lutkarstvo i ja stvorili smo svoj odnos poput onoga „Tko se tuče, taj se voli.”

Da zaključim, da me netko danas nakon pet godina pita kolika je moja ljubav prema lutkarstvu, gotovo sigurno bih prasnula u smijeh i rekla: „nikad neće proći...”, a pitate li me

to svakih pet godina - ovaj odgovor se neće promijeniti, sigurna sam, jer ipak, ovo je posao koji želim raditi dokle god mogu.

6. ZAKLJUČAK

Rad na diplomskom ispitu *Šuma Striborova*, uz to što je posljednji ispit na Akademiji za umjetnost i kulturu u Osijeku, moj je svojevrstan dar zahvalnosti. Zahvalnosti na kolegama, profesorima, na stečenom znanju, vještinama, lijepim trenucima i posebno mojim roditeljima koji me nikada nisu sputavali na ovom ludom putovanju. Izrazito sam ponosna što sam bila dio ove male akademske obitelji i što se mogu pohvaliti s dvije diplome. Imam potrebu širiti i dijeliti svoje znanje dalje, raditi na sebi kao da sam opet prva godina, učiti od starijih, pričati s ljudima. Lutkarstvo je najljepša grana umjetnosti u kojoj je sve moguće. Uveseljavati i educirati sve generacije i navesti ih da još više zavole kazalište je prekrasan zadatak. I tome ću težiti. Koliko god da je naš svijet često ružan i nemilosrdan, puno je više lijep ako si dozvolimo da se zabavimo i očistimo. Umjetnost je suigra izvođača i publike i jednog bez drugog nema. Zato - hvala!

Lutka i čovjek pozivaju nas u naš svijet viđen njihovim združenim očima, svijet koji je radi nas postao njihov. Uđimo u nj tiho, ali uđimo! Vrata su uska, ali svejedno dovoljna: Gase se stvarna svjetla, pale se prava svjetla. Predstava počinje za one navrijeme prispjele, za one zakašnjele i za one koji dođu u posljednjem trenutku. Ljepote ima dovoljno. I tajne. Sasvim korisne, za svakodnevnu upotrebu.¹¹

¹¹ Paljetak, Luko, *Lutka za kazalište i dušu*, Međunarodni centar za usluge u kulturi, Zagreb, 2007., str. 15.

LITERATURA

Brlić-Mažuranić, Ivana, *Priče iz davnine*, Znanje, Zagreb, 2024.

Kolár, Erik, *Sto i jedno poglavlje o lutkarskoj režiji*, Zajednica KUD Zagreba, Scena kazališnih amatera, Zagreb, 1994.

Kroflin, Livija, *Duša u stvari, Osnovne lutkarske tehnike i njihova primjena*, Akademija za umjetnost i kulturu, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Osijek, 2020.

Marinović, Marinko, *Junaci starohrvatskih mitova*, Varteks tiskara, Varaždin, 1999.

Paljetak, Luko, *Lutke za kazalište i dušu*, Međunarodni centar za usluge u kulturi, Zagreb, 2007.

Pengov, Jože, „*Rediteljeve beleške (1958)*“, u: Radoslav Lazić (prir.), *Estetika lutkarstva*, autorsko izdanje, Beograd, 2002.

Perić, Ivana, *Ivana Brlić Mažuranić: Osjećala sam da je ovo moja odluka*, libela.org, 2015., preuzeto 27.7.2024., <https://libela.org/sa-stavom/ivana-brlic-mazuranic-osjecala-sam-da-je-ovo-moja-odluka/>

Williams, Margaret, *The Death of "The Puppet"?* u; *The Routledge Company to Puppetry and Material Performance*, Florence, KY, USA; 2014.

Zima, Dubravka, *Ivana Brlić Mažuranić, Priče iz davnina*, 2013., preuzeto 27.7.2024., <https://baza.ivaninakucabajke.hr/hr/o-bajkama/ivana-brlic-mazuranic-knjizevnost/price-iz-davnine/>

SAŽETAK

Diplomska predstava *Šuma Striborova* studentice Laure Kolesarić, pod mentorstvom izv. prof. dr. art. Maje Lučić i umjetničkog suradnika Gorana Guksića, nastala na Diplomskom studiju lutkarske animacije na Akademiji za umjetnosti i kulturu u Osijeku, na Odsjeku za kazališnu umjetnost. Premijerno je izvedena 11. srpnja 2024. godine u 18 sati u prostoriji broj 13.

U diplomskoj predstavi sudjeluju studenti Mateja Tustanovski u ulozi „Guje“, Luka Selman u ulozi „Sina“, Matko Trnačić u ulozi „Malika“ i „Stribora“ i Laura Kolesarić u ulozi „Majke“. U ovom pisanom radu studentica se osvrnula na proces rada na predstavi *Šuma Striborova*, od lutaka, scenografije, glazbe, svjetla i kostima do dramaturgije, animacije i glume, rada s partnerima, mentorima i tehnolozima. Sredstva iz praktičnog dijela prenesena su u pisani dio u obliku analize.

Ključne riječi: predstava, lutkarstvo, diplomski ispit, *Šuma Striborova*, stolne lutke

SUMMARY

In the graduation stage performance of the play „*The Stribor's Forest*“ starred the student Laura Kolesarić, mentored by assoc. professor dr. Art. Maja Lučić and assoc. Goran Guksić at the Academy of Arts and Culture in Osijek, department of Theater Arts, Acting and Puppetry Major, Performed on July 11, 2024, at 6 PM in Room 13.

In the play also starred students Mateja Trustanovski as „Adder“; Luka Selman as „Son“, Matko Trnačić as „Malik“ and „Stribor“ with Laura Kolesarić as „Mother“.

In this graduation thesis the student Laura Kolesarić refers to the process of creating the stage performance of the play „*The Stribor's Forest*“, elaborating on the puppets, scene, music, lighting, costumes, scenography, animation, acting, team work and co-operation with her colleague actors, mentors and technicians. The graduation thesis is the analysis of the same-called stage graduation performance.

Key words: performance, puppetry, graduation performance, *Stribor's forest*, table puppets

ŽIVOTOPIS

Laura Kolesarić rođena je 17. travnja 2000. godine u Virovitici. Po završetku Osnovne škole Vladimira Nazora upisuje Katoličku klasičnu gimnaziju s pravom javnosti u Virovitici. Potom 2019. godine upisuje Akademiju za umjetnost i kulturu, smjer gluma i lutkarstvo, a 2022. godine Diplomski studij glume i lutkarske animacije na istoj Akademiji. Iskustvo stječe lutkarskim ispitnim produkcijama i predstavama, a neke od njih su *Zlatna utvica*, *Divljev zapada zov*, *Savršen život*, *12 milisekundi*, *Šuma Striborova*. Godine 2023. dobiva nagrade za najbolju glumicu, najbolju predstavu u cjelini i nagradu publike za predstavu *12 milisekundi* na FIST festivalu u Beogradu te nagradu za najbolji cjeloviti lutkarski izraz za predstavu *Savršen život* na Bugojanskom lutkarskom bijenalu u Bugojnu.